

POKLADY STARÝCH ZAHRAD

SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU

www.krnapp.cz

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska

Ministerstvo životního prostředí

Poklady starých zahrad

Ludmila Harčariková, Josef Kloutvor

Stromy, včetně ovocných, vždy patřily k lidským sídlům. Téměř u každé chalupy byl malý sádek nebo jen jedna třešeň či jablono. Jednu z prvních zmínek o jabloni nalezneme v Písmu svatém, podle kterého rostla v ráji a její plody byly zapovězeným ovocem. Také v Písni písní, která je připisována Šalamounovi, najdeme několik zmínek o jabloni

a z toho můžeme usuzovat, že Izraelité pěstovali jabloně už 10 tisíc let před Kristem. Staří Řekové měli jabloně ve velké vážnosti a plody byly často obětovány bohům. V Homérově Odysseji při popisu sídla krále Faiáků Alkiona se píše o velkém sadu s hrušněmi, jabloněmi, fíky a olivami.

Kvetoucí třešně u chalup na samotě Pasíčka (Paseky nad Jizerou)

Máme-li psát o počátku sadařství u nás, je jen velmi málo historických zpráv – pro kronikáře nebylo moc zajímavé psát o ovocných stromech. První zmínka o českém štěpaři je v kladrubské listině, která se klade do počátku 12. století a je jisté, že se již dříve u nás pěstovalo ovoce. Ve 13. století bylo trestáno poškození štěpů božím soudem a žhavým železem a podobné ustanovení se vrací v zákoníku Karla IV. z r. 1348/58. I později byli pohnáni před zemský soud ti, kteří se dopustili poškození štěpů.

K největšímu rozkvětu ovocnářství u nás došlo v 16. století a před třicetiletou válkou. Doba míru a klidu přála zakládání zahrad panských a v menším rozsahu i městských a selských.

Ze 16. století máme již odbornou literaturu zabývající se zakládáním sadů a pěstováním ovoce. Velkou pohromou pro naše ovocnářství byla třicetiletá válka, kdy zanikly celé vesnice, obyvatelstvo bylo utlačováno a probíhalo časté drancování. Dokonce u nás byly vykopávány a odváženy do ciziny celé stromy. Naši emigranti si s sebou brali své oblíbené odrůdy a ty rozšiřovali po Evropě. Po vestfálském míru se stav našeho ovocnářství začal pomalu zlepšovat, když nejprve panstvo investovalo do svých hospodářství a později začaly vznikat i selské zahrady. Vzestup ovocnářství souvisel s osvícenstvím, které se snažilo o zlepšení života, a tak se do osvěty a pěstování ovoce zapojovali kněží a učitelé.

Jabloň

Malus.

Apffelbaum.

Jabloň – dřevorez z Herbáře, jinak bylináře Tadeáše z Hájku (1562, překlad latinského herbáře P. A. Matthioliho)

Sad v klášterní zahradě ve Vrchlabí v roce 2012

Základ genofondu z dnešního hlediska zajišťovaly štěpnice (ovocné školky) v klášterních zahradách. Klášter ostrovský u Davle založil ovocné zahrady roku 994, svatoprokopský roku 1032. Velkou zásluhu o znovuzavedení ovocnářství v době rekatolizace měli jezuité. Byli zdatnými hospodáři s dobrým smyslem pro výnosné zemědělství a ovocnářství. Ve svých domácích zahradách zavedli štěpnice a vysazovali stromy nejen na svých pozemcích, ale i podél cest. Historickou kontinuitu má i sad v klášterní zahradě ve Vrchlabí.

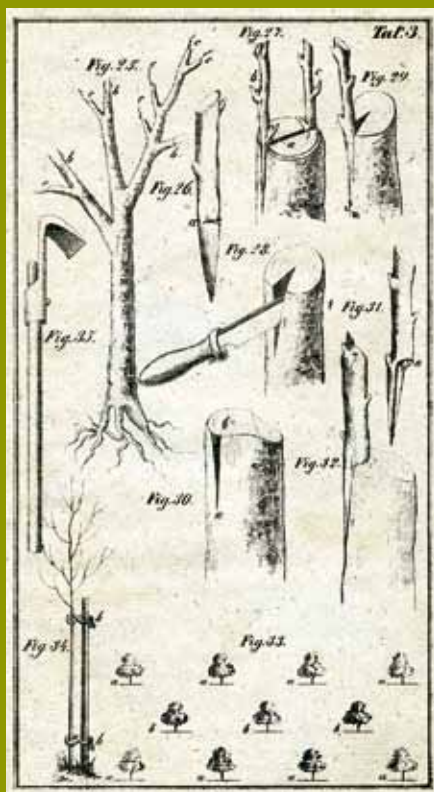
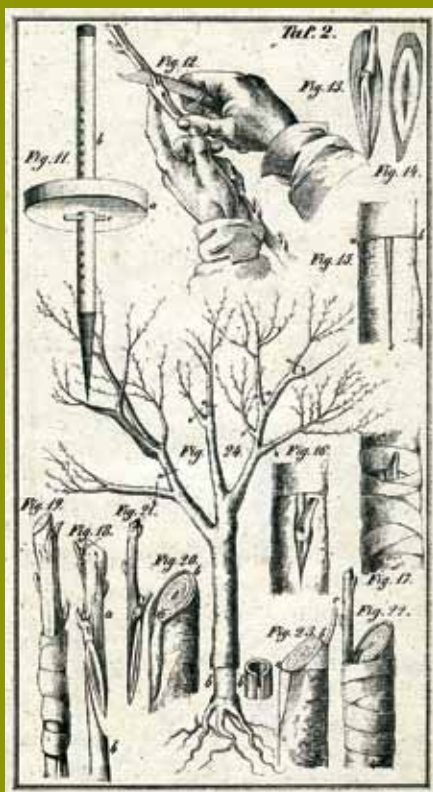
V této zahradě máme malý vzorek starých a krajových odrůd, které byly nalezeny při inventarizačním průzkumu v Krkonoších. Ten byl započat v roce 1994 a stále pokračuje. Odborná činnost, jakou je určování odrůd, probíhá ve spolupráci s Výzkumným a šlechtitelským ústavem ovocnářským v Holovousích. Při průzkumu bylo nalezeno

téměř 150 krajových a starých ovocných odrůd jableň, hrušň, třešň, višň a slivoní. Nejvýše položeným ovocným stromem v Krkonoších je třešeň v Modrém dole rostoucí v nadmořské výšce 1 020 m. Podrobnosti o inventarizačním průzkumu lze najít ve sborníku Opera Corcontica 2005.

Většina lidí nemá tušení o staleté mezinárodní spolupráci (výměně roubov a tedy odrůd), která probíhala jak mezi sousedy, tak celými kontinenty. Nejčastěji u nás byly pěstovány odrůdy z Německa, Čech, Belgie, Francie, Ruska, USA a Kanady. Mnoho ovocných odrůd bylo pěstováno několik století a některé z nich jsou známé od středověku. To je příklad odrůdy 'Jeptiška' (pěstována pod názvy 'Železná', 'Cikán', 'Kominík'; v Německu 'Roter Eiseraffel', 'Roter Bach', 'SchorNSTeinfeger' a další), která byla známá již v 16. století. Další velmi stará odrůda, u které není možno

vystopovat její původ, je 'Kardinál žíhaný' ('Šálové', 'Funtové', 'Štrůdlové', 'Hranáč'; v Německu 'Geflammtter Kardinál', 'Grosser Schlotter Apfel', 'Oster Calvill'). Z višně můžeme zmínit 'Amaretku královskou', která byla pěstována již na začátku 17. století a stále ji nalézáme u horských chalup. 'Napoleonova chrupka' byla nejčastěji mapovanou třešní, její původ patří do Německa 18. století a je jednou z dosud nejpěstovanějších odrůd; v Německu se pěstuje pod dvěma názvy – 'Büttners Rote Knorpelkirsche' (na území bývalé SRN) nebo 'Altenburger Melonenkirsche' (bývalá NDR).

Krajových odrůd vyskytujících se v Krkonoších je relativně málo. Jen zřídka se mezi semenáči na okraji cesty najde opravdu mimořádný strom, který má velké a chutné plody. Častěji to jsou spíše krajové názvy starých odrůd, kterým lidé dávali jména podle tvaru plodů, např. názvy jabloní 'Ovčí hlavičky', hrušní 'Fíkovka', 'Cibule', 'Fajfky', 'Kočičí hlavy' a 'Křivule', třešní 'Černá špička', 'Švestičková' a slivoní 'Paví vejce', 'Malá blumka', 'Flaštička'. Vzhled koruny dal lidový název višni 'Vlasatice', 'Vlasačka'. Barva plodu byla také oblíbeným rozlišovacím znakem, některá jména jabloní jsou 'Jahodové', 'Šípkové',

Dvě obrazové tabule ilustrující způsoby štěpování a výsadby ovocných stromů (reprodukce z knížky *O štěpování stromů – ku prospěchu a užitku venkovské mládeže české* od Jakuba Bambergera z roku 1835)

Poupata jabloní

Skližen v sadu

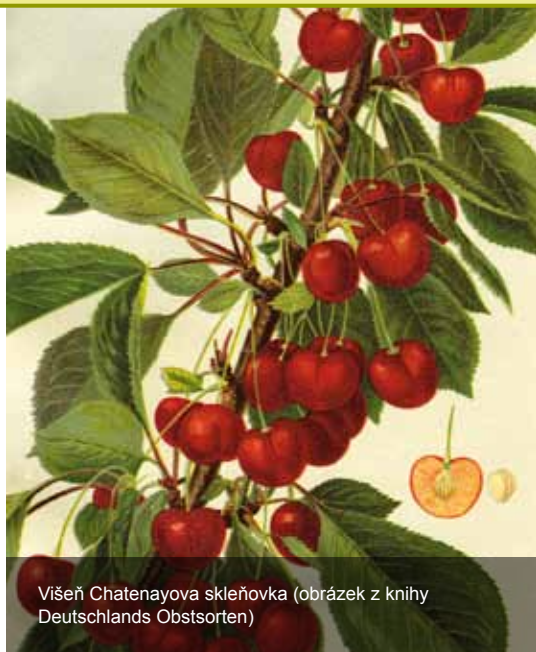
'Kominíčky', 'Sýreček', u názvů hrušní se často projevovala drsnost i barva slupky 'Smolnice', 'Šedivka', 'Zelinky', 'Citrónka'. Třešňové odrůdy mají snad největší počet lidových názvů, jména podle barvy jsou 'Smrtelka', 'Umrlčí panna', 'Žlutka', 'Skořicová velká', 'Černá paní', 'Černice', 'Braunky', 'Voskovka', 'Plavky'. U slivoní snad jen 'Rychlice modrá' – v tomto názvu máme zároveň i dobu zrání. Chuť byla dalším oblíbeným tématem k pojmenování hrušní 'Medové', 'Ananasová', třešni 'Cukrovky'. S dobou zrání jsou spojena jména hrušní 'Ovesnice', 'Ranička', 'Václavka', 'Magdalenky', třešni 'Májovka', Nejranější z kraje, 'Jánovka', 'Vlašťovka', 'Márinky',

'Toničky', 'Václavka', višň 'Višeň májová', 'Márinka' i slivoní 'Svatojanka', 'Ovesná slíva'.

Mnoho dalších krásných pojmenování je i podle zeměpisného původu snad koupě stromu či plodů, u některých jmen nám jejich původ není jasný. Jabloně: 'Hedvábné', 'Železné', 'Šalové', 'Farliové', 'Velišské', 'Ječnišťata', 'Škarповé', 'Pánské', 'Podzvičinské', 'Borka', 'Štěpovka', 'Melounové'. Hrušně: 'Zbuzanka', 'Malvazinky', 'Kačenky', 'Královky', 'Cverkle', 'Červinka', 'Poděbradka', 'Karlštejnka', 'Muškateľky', 'Pelegrínky'. Třešně: 'Pumra', 'Princeska', 'Hořická černá', 'Flákačka', 'Mamutka', 'Mazánkovo karle', 'Vašardický kašťánek',

'Chrupavka', 'Libčanka', 'Buky', 'Uherky',
'Pivka', 'Kostelnice', 'Oliva'. Višně: 'Viš-
ňáky', 'Císařská', 'Hruškoplodá', 'Stojan-
ka'. Slivoně: 'Lakomcova švestka', 'Ka-
dle', 'Šídlovka', 'Babče', 'Marabela', 'Bez-
děkovská', 'Bílá královka', 'Kobylanka',
'Papčata', 'Trnky'.

Za krajové odrůdy východních Čech
lze považovat z jabloní 'Malinové holo-
vouské', 'Smiřické vzácné', 'Studničné',
z višní 'Hartská', 'Rokytnická' a 'Vacko-
va', 'Amarelka chvalkovická'; stále pěst-
ovaná třešeň 'Karešova' byla naleze-
na Františkem Karešem z Ostroměře
v roce 1916.

Višně Chatenayova skleňovka (obrázek z knihy
Deutschlands Obstsorten)

Dříve byly třešně běžnou součástí sadů u chalup

Benecké

JABLKA

Krkonoše se svým drsným horským klimatem nejsou zrovna typickou ovocnářskou oblastí. Přesto ale tam, kde to přírodní podmínky dovolí (tj. do nadmořské výšky cca 800 m, plané třešně a višně dokonce i výše), si lidé u svých domů vysadili ovocné zahrady nebo alespoň pár stromů třešní, višni, hrušni nebo jabloní v chráněné poloze pod chalupou. Mnozí horáci se ovocnářství věnovali, a proto se mohlo stát, že i tady vznikla (resp. byla nalezena) nová odrůda. Velmi vzácně se totiž stává, že semenáč (tj. neroubovaný stromek vyrostlý ze semene, lidově pláňka) svými vlastnostmi předčí mateřskou rostlinu. Tak tomu je i u nahodilého semenáče jabloně, nalezeného v roce 1994 pracovníky Výzkumného a šlechtitelského ústavu ovocnářského v Holovousích při mapování starých a krajových odrůd ovocných dřevin na Benecku. Jabloň roste v samém centru obce poblíž hlavního parkoviště, v trávníku západně od prodejny a sportcentra Skalka, ve výšce 790 m n. m. v otevřené poloze

s výhledem na Kotel a Zlaté návrší (viz foto nahoře). Jde o starší strom s rozložitou korunou a v dobrém zdravotním stavu. Na tomto stanovišti plody zrají současně s podzimními nebo raně zimními odrůdami. Dvě mladé jabloně (ev. č. 43 a 44) naštěpované z původního stromu na semenné podnože již plodí (ovšem tady plody dozrávají společně s odrůdami letními a chutí i vzhledem připomínají letní odrůdu 'Melba') v genofondovém sadu Správy KRNP ve Vrchlabí. Snad je tak zajištěno zachování této nedávno nalezené místní odrůdy, kterou zde poprvé představujeme širší veřejnosti. Pro první ryze krkonošskou odrůdu jablek byl zvolen název podle místa nálezu – 'Benecké'.

POPIS STROMU A JABLKA ODRŮDY 'BENECKÉ'

Místo nálezu: k. ú. Benecko, okr. Semily, centrum obce Benecka, 790 m n. m.
Strom roste zdravě, vytváří rozložitou korunu, odolnost proti mrazu je vysoká.

Květy jsou velké, slabě naružovělé, při dokvétání téměř bílé, velké až 7 cm.

Listy jsou velké, eliptického tvaru s výraznou špičkou. Okraj listů je nepravidelně jednoduše i dvojitě pilovitý. Nervatura je řídší, ale výrazná, řapík středně dlouhý 2 až 3 cm, středně silný, šedě zelený, u báze letorostu většinou mírně načervenalý.

Plod je velký až velmi velký, značně nepravidelný, ploše kulovitého tvaru, tupá žebra se táhnou do spodní části plodu, některá až na úroveň stopečné jamky. Ve velikosti plodů poměrně vyrovnané.

Slupka je matně lesklá, středně silná a pevná. Základní barva je světle bledě zelená, v plné zralosti žlutavě nazelenalá. Krycí barva je rumělkově červená v podobě mramorování a krátkého žíhání, rozšířená na polovině plodu. Na většině plodu se vyskytují rzivé skvrny až do průměru 0,8 cm (bradavice). Rzívé tečky jsou především v horní části plodu a směrem ke stopeční jamce ubývají. Jsou znatelné především na základní barvě.

Stopka je středně dlouhá až delší od 1 cm do 2,5 cm, světle hnědá, zeleně prokvetlá, středně silná.

Stopečná jamka je hlubší, široká, většinou nepravidelná, u většiny plodů slabě paprskovitě rzivá. Rzivost nepřesahuje úroveň stopeční jamky.

Kališní jamka je středně hluboká nebo hlubší, u větších plodů se rzivými bradavkami.

Kalich středně velký až větší, uzavřený. Ušty jsou ve spodní části široké, poměrně krátké, vztyčené jen špičky nazpět otočené. Barvu mají nazelenalou.

Dužnina je zelenavě bělavá, křehká, chruplavá, mírně šťavnatá, po rozkrojení hnědne, má sklon k pihovitosti.

Chuť je navinule sladká, aromatická, dobrá až velmi dobrá.

Jádřínek je větší, široký, osní dutina jen mírně pootevřená. Pouzdra bývají popraskaná. V průřezu je pětihvězdičkový, uzavřený, s osou jen mírně pootevřenou, má 5 semen, cévní svazky kolem jádřínce široce cibulovitého tvaru, jádra hnědá protáhlá, špičatá.

Doba zrání: polovina srpna, po sklizni vydrží poměrně krátce – do září.

Bernské růžové

JABLKA

Pochází ze Švýcarska, jak napovídá i jméno této odrůdy jablek. Objevil je kolem roku 1880 pan F. Baumann v kantonu Bern, jako pláňku v lese. Proti mrazu je odolná, vyžaduje vlhčí a chráněné polohy. Plody hodně padají a trpí strupovitostí.

Synonyma: 'Berner Rosenapfel', 'Neuer Berner Rosenapfel', 'Rose de Berne'.

Stromy rostou středně bujně, později slabě, tvoří vznosné, kulovité koruny. Špatně větví, ale dobře obrůstají plodnosným obrostem.

Plod je střední, tupě kuželovitý, mírně žebemnatý, většinou nepravidelný.

Slupka je jemná, hladká, lesklá, mírně masná. Základní barva je světle žlutá, z větší části krytá zářivou červení a žiháním, je krásně namodrale ojínná. Lenticely jsou bělavě šedé, nápadné.

Stopka je středně dlouhá, slabší, prohnutá, jamku přečnívající.

Stopečná jamka hlubší, středně široká, někdy prorezavělá.

Kališní jamka je středně hluboká, středně široká, mírně žebemnatá.

Kalich bývá středně velký, pootevřený a někdy uzavřený. Ušty jsou dlouhé, úzké, vztyčené, zelenavě hnědé.

Dužnina je křehká, později jemná, bělavě žlutá, pod slupkou často narůžovělá, šťavnatá, na vzduchu málo hnědne.

Chuti navinulé sladké, částečně aromatické, dobré, ale velmi rychle moučnatí. Plody voní.

Jádrinec je středně velký, cibulovitý. Pouzdra jsou užší s popraskanými stěnami. Semena jsou dobře vyvinuta.

Konzumní zralost: sklízí se koncem září, uzrává brzy po sklizni, vydrží do listopadu. Plody jsou nejchutnější v říjnu a listopadu.

✿ V Krkonoších byly nalezeny stromy na Benecku – v Levínku, v Mrklově, v Bratrouchově a na Jestřabí.

Watervlietské mramorované

JABLKA

Pochází z Belgie, kde bylo získáno jako nahodilý semenáč na začátku osmdesátých let 19. století u obce Watervliet. Pěstitelsky nenáročná, mrazuodolná odrůda, málo náchylná k chorobám, především ke strupovitosti. Hodí se do extenzivních výsadeb i do vyšších poloh. Sklízí se co nejpozději, koncem října. Předčasně sklizené na loži vadne.

Synonyma: 'Marbreé do Watervliet'
Stromy jsou středního vzrůstu, tvoří poněkud vzosné, kulovité koruny. Vhodné jsou pro volně rostoucí tvary, vyžadují delší řez.

Plod je střední velikosti, váha jednoho plodu je cca 150 g. Tvar plodu je kulovitý, ale i vyšší s tupými žebry, jen málo zhranatělý, nejširší bývá uprostřed.

Kališní jamka je středně hluboká, široká, většinou pravidelná, žeběrky vroubená.

Kalich je menší, pootevřený, vzpřímený, šedě plstnatý.

Stopečná jamka je úzká, hluboká, pravidelná, paprskovitě rzivá.

Stopka je delší, 2 až 3 cm dlouhá, slabá, tmavohnědá, přesahuje úroveň stopeční jamky.

Slupka je tuhá, hladká, málo lesklá, citronově žlutá a z velké části krytá smutnou, souvislou karmínovou červení, často s prorážejícím pruhováním. Charakteristické je světle rzivé mřížkování (mramorování) rozptýlené po celém plodu.

Dužnina je pevná, později jemná, bělavě žlutavá, šťavnatá, aromatická, navinule sladká, dobrá.

Konzumní zralost začíná v prosinci až v lednu, vydrží do dubna.

☀ V Krkonoších byly nalezeny stromy této odrůdy v Černém Dole a ve Vrchlabí.

Grávštýnské

JABLKA

Stará odrůda jabloně, pochází z Šlesvicka-Holštýnska (severní Německo) ze zámku Gravensteinu, kde je známa od osmnáctého století. Patří k nejchutnějším odrůdám vůbec. Je náročná na stanoviště, vyhovuje jí chladnější podnebí a půdy bohaté na vodu. Bláha o ní píše, že je nejlepší z drsnějších horských poloh, trpí však strupovitostí.

Synonyma: 'Gravštýnské', 'Gravensteiner', 'Gravenstein', 'Calville de Gravenstein'

Strom roste v mládí velmi bujně, má široce kulovité koruny dosahující velkých rozměrů, na nízké tvary se nehodí, pěstuje se jako polokmen či vysokokmen na pláňeti.

Plod je středně velký až větší, u kalichu zhranatělý, ale rodí i mnoho drobnějších plodů, často nestejněho tvaru. Plody mají charakteristickou vůni.

Slupka je lesklá, hladká, mastná, žlutá, krytá téměř přes polovinu plodu červeným pruhováním.

Stopka je krátká a silná, u menších plodů je tenká a dlouhá, jen nepatrně přečnívá hlubokou, často prorezavělou stopečnickou jamku.

Kalich velký, pootevřený i uzavřený v široké, hluboké jamce s nepravidelnými žebérky na okrajích. Ušty jsou velké a široké.

Dužnina je křehká, žlutobílá, velmi šťavnatá.

Chuť je navinule sladká, kořenitá, výborná.

Konzumní zralost září až listopad, pak ztrácí na vůni a chuti.

✿ V Krkonoších byly nalezeny stromy této odrůdy na Bolkově, v Kněžicích, v Mrklově, v Mrklově-Zdůlni a v Poníklě.

Soudek zlatý

JABLKA

Odrůda jabloně pocházející z Německa – Holštýnska, poprvé byla popsána na konci 19. století. Pravděpodobně se jedná o semenáč 'Rehtáče soudkového' nebo jeho mutaci. Rodí poměrně pozdě a nepravidelně, je náročná na stanoviště a pěstování.

Synonyma: 'Soudek letní', 'Goldprinz'
Stromy rostou bujně a neuspořádaně, řez se omezuje pouze na průklest.

Plod je střední až menší, soudkovitý, pravidelný, k oběma pólům stejně zúžený.

Slupka je jemná, zlatožlutá, na sluneční straně živě červená, karmínově pruhovaná, lákavě zbarvená.

Stopka je středně dlouhá, někdy kratší a tenká.

Stopečná jamka je úzká, mělká, někdy hlubší a širší, prorezavělá.

Kališní jamka mělká, okraj jamky je téměř rovný a jen mírně žebnatý.

Kalich je malý, zavřený nebo jen mírně polootevřený, ušty se ohýbají nazad.

Dužnina je pevná, později kyprá, žlutobílá, zřídka narůžovělá, šťavnatá, na vzduchu nehnědne a příjemně voní.

Chuť je sladce navinulá, typicky kořenitá, dobrá až velmi dobrá.

Jádrinec je dutoosý, větší, v pouzdrech po jednom až dvou plných přišpičatělých semenech.

Konzumní zralost: konec srpna až začátek září, po 3 až 4 týdnech pozbývá barvy, chuti a vadne. Nejchutnější je hned po utržení.

✿ V Krkonoších byl 'Soudek zlatý' nalezen na Bolkově, původní strom už neexistuje.

Lesklá reneta

JABLKA

Velmi stará odrůda jabloně, pravděpodobně původem z Německa. Strom snese i vyšší drsnou polohu. I při ne zcela dokonalém skladování plody vydrží po celou zimu.

Synonyma: 'Glanz Reinette', 'Hochzeits Reinette', 'Borsdorfer Reinette', 'Reinette grillante'

Strom roste slabě, korunu vytváří středně velkou se silnějšími kosterními větvemi. Na slabě vzrůstné podnože se nehodí.

Plod bývá menší, ploše kulovitý, dosti pravidelný, zřídka kady s plochými žebry, největší šířka je uprostřed.

Slupka je lesklá, hladká, světle žlutá, na sluneční straně se světle karminově zbarveným líčkem. Tečky (lenticely) na žluté barvě jsou prosvítavé, na líčku světle hnědé. Nevadne, slabě voní.

Stopka bývá 2,5 cm dlouhá, slabá, v hluboké rezovité jamce, rzivost někdy dosahuje i přes okraj jamky.

Kalich je dosti velký, pootevřený, v široké, nepříliš hluboké jamce s drobnými hrbolky na okrajích.

Dužnina je bělavě žlutá, tuhá, jemná, polorozplývavá.

Chut' sladce navinulá, poněkud renetovitá, příjemně kořenitá, dosti dobrá.

Konzumní zralost v listopadu, ale vydrží až do května.

✿ V Krkonoších byl nalezen pouze jeden strom v Mladých Bukách v Antonínově Údolí.

Sudetská reneta

JABLKA

Jablko domácího původu, vyšlechtil ho koncem 19. století pan Jan Marek v Bludově na severozápadní Moravě. Je to kříženec odrůd Ananasová reneta × Kanadská reneta × Gdanský hranáč. Odrůda je pro svoji nenáročnost na půdu a odolnost vůči chorobám a nízkým teplotám vhodná především do vyšších až horských poloh.

Synonyma: 'Jesenická reneta', 'Markova reneta'

Strom roste slabě, vytváří husté uzavřené koruny, větve bohatě obrůstají plodonosným obrostem.

Plod je střední až velký, tupě kuželovitý, mírně zhranatělý.

Slupka je tužší, na omak poněkud mastná, žlutá, na sluneční straně skořicově červeně žíhaná a skvrnitá s vystoupavými bílými tečkami.

Stopka je středně dlouhá, dřevnatá, úroveň jamky vždy přesahující.

Stopečná jamka je středně hluboká, často nepravidelná a rzivá.

Kalich je většinou otevřený, ušty kratší, šedozeleňé, v prostorné, hlubší, pětihranné jamce.

Dužnina je tuhá, později křehká, žluto bílá, šťavnatá, na vzduchu nepatrně hnědne.

Chuť je velmi dobrá, sladce navinulá s jemnou kořenitostí.

Konzumní zralost v listopadu, vydrží do března i déle.

✿ V Krkonoších byly nalezena Na Končinách u Františkova a ve Vrchlabí.

Jeptiška

JABLKA

Je to velmi stará odrůda jabloně. Byla všeobecně rozšířena pro velmi dobrou odolnost proti mrazu ve dřevě i v květu. Je vhodná i do vyšších poloh, především na volné tvary na plánce; roste bujně, vyžaduje dlouhý řez. Do plodnosti přichází později, pak rodí středně až hojně, pravidelně. Její plody nevadnou a téměř nehnijí, jsou nenáročná na kvalitu uskladnění a vydrží do května, v dobrém sklepe až do nových jablek. Proto v dobách, kdy neexistoval dovoz ovoce z celého světa, byla – i přes chuťově slabší jakost – cennou odrůdou. Uplatňovala se mnohem víc v kuchyni než jako tabulové ovoce.

Synonyma: 'Železný', 'Cikán', 'Kominík', 'Roter Eiseraffel', 'Durable trois ans'

Stromy rostou bujně, tvoří veliké, široce kulovité koruny, které mohou dosahovat i značného stáří.

Plod je střední až větší, výrazně kuželovitě sbíhavý, méně pravidelný, jedna polovina plodu bývá často větší, nejširší je v dolní třetině, ve velikosti je vyrovnaný.

Slupka je dosti silná, hladká, smutně červená, nafialověle ojíňená, nápadně prosvítají jemné bílé tečky.

Stopka je kratší až středně dlouhá (1,5 až 2 cm), nestejně silná, hnědá, jamku jen někdy přečnávající.

Stopečná jamka hluboká, trychtýřovitá, špinavě prorezavělá.

Kališní jamka nepatrná, drobně žebřiky zhrbolená.

Kalich bývá uzavřený, téměř povrchový, vztyčený, zelenavý.

Dužnina je pevná, méně šťavnatá, zelenavě bílá, později nažloutlá, na vzduchu téměř nehnědne.

Chuti sladké až sladce navinulé, mírně kořenité bez vůně, jen dobré.

Jádrinec je dutoosý, protáhlý, menší, v pouzdrech po 1 jádru, jádra bývají často špatně vyvinutá.

Konzumní zralost: sklízí se co nejpozději v říjnu, konzumně dozrává po Vánocích, vydrží do května i déle.

✿ V Krkonoších byly nalezeny stromy odrůdy 'Jeptiška' v Horních Štěpanicích – na Vrších a v Pasekách nad Jizerou.

Kardinál žíhaný

JABLKA

Velmi stará odrůda jabloně neznámého původu, která dobře prospívá i ve vyšších a drsnějších polohách. Jablka jsou poměrně velká, podzimní, vhodná jak pro kuchyňské zpracování (viz název 'Štrůdlové'), tak pro přímý konzum.

Synonyma: 'Šalové', 'Štrůdlové', 'Funtové', 'Hranáč', 'Kardinál plamenitý', 'Plžinský hrboláč', 'Bischofts Mütze', 'Bürgerherren Apfel', 'Cardinal Blanc Flammé', 'Diel's Ulmer Apfel', 'Geflammetter Kardinál', 'Grosser Schlotter Apfel', 'Kardynalskie', 'Oster Calvil', 'Warnsdorfer' a další
Stromy rostou silně, tvoří velké koruny, které mohou přesahovat i 15 m v průměru. Kmeny jsou často křivé, větve převislé. Stromy se vyznačují dlouhověkostí, jsou mrazuvzdorné a odolné proti chorobám.

Květy jsou velké, téměř bílé, zřídka kdy zmrznou, kvete časně.

Plody jsou velké, velmi nepravidelné, měnlivého tvaru, široce žebernaté, většinou tříhranné. Plod bývá nejširší uprostřed, zužuje se stejně na obě strany, obě poloviny jsou nestejně.

Kališní jamka je středně hluboká, širší, plochými žebry vroubkovaná.

Kalich bývá pootevřený až uzavřený, vzpřímený. Ušty (zaschlé kališní lístky) zelené, plstnaté.

Stopeční jamka je úzká, hlubší, méně pravidelná, rzivá.

Stopka je krátká, silná, někdy dužnatá, úroveň jamky sotva přečnivá.

Slupka bývá hladká, lesklá, později masnatá, bledě žlutá, červeně žíhaná.

Dužnina je kyprá, žlutobílá, šťavnatá, navinule sladká, bez zvláštní kořenitosti. Slabě voní, mírně hnědne. Chuti jen průměrné.

Jádrinec je dutoosý, v pouzdrech po 1–2 často málo vyvinutých semenech.

Konzumní zralost září až listopad.

Do plodnosti nastupuje později, pak plodí hojně a pravidelně.

✿ V Krkonoších byly nalezeny stromy této jabloně v Harrachově, ve Víchově nad Jizerou, Dolním Dvoře a na Rýchořích.

Malinové holovouské

JABLKA

Původ jablka Malinového holovouského není přesně znám, v Podchlumí (tj. v oblasti Hoříckého chlumu), ale i jinde v Podkrkonoší se pěstuje od pradávna a nejmohutnější stromy byly v sadech holovouského velkostatku. Říha a Thomayer uvádějí podle poznámek J. Tlamicha, tehdejšího zahradníka v Holovousích, že nejstarší stromy jsou asi 80 až 100leté (psáno v roce 1894). V 50. letech 18. století (1760–1780) byly vykáceny stoleté a snad i starší přestarlé stromy.

Synonyma: 'Holovouské malinové', 'Holovouský malináč', 'Himbeerapfel von Holovousy', 'Framboise de Holovousy'

Strom tvoří veliké, kulovité, rozložené až převislé koruny, stromy se mohou dožívat značného stáří.

Plod střední, kulovitý, jen málo zhranatělý, nejširší uprostřed, obě půlky nestejně. Některé plody mají ostrý šev a u stopky charakteristický zával. Někdy se odlišují dva typy, a to celočervený a červený se žiháním.

Slupka je velmi silná, tuhá, lesklá, mastná, citrónově žlutá, většinou krytá

karmínovou červení, v níž se objevuje tmavší žihání a bělavé tečky.

Stopka je slabá, plod vždy přesahuje.

Stopečná jamka je nepravidelná, různě hluboká, částečně rzivá.

Kališní jamka nepravidelná, široká, mělká, nápadně zhranatělá.

Kalich je velký, polouzavřený, ušty dlouhé, úzké, plstnaté.

Dužnina je křehká, kyprá, šťavnatá, smetanově bílá, pod slupkou často narůžovělá, na vzduchu téměř nehnědne.

Chut' navinule sladká s výraznou malinovou příchutí, výborná. V roce 1888 na výstavě ve Vídni chutnalo všem znalcům i samotnému panovníkovi císaři Františku Josefovi I. a bylo uznáno za nejlepší.

Konzumní zralost: říjen až prosinec.

✿ Nejčastěji pěstovaná odrůda jabloní v Krkonoších. Stromy byly nalezeny v Mladých Bukách v Antonínově Údolí, Bolkově, Dolním Dvoře, Harrachově, Dolní Dušnici, Horních Štěpanicích, Horních Štěpanicích-Na Vrších, Kněžicích, Mrklově, Mrklově-Zdůlni, Rokytně, Víchové nad Jizerou, Poniklé-Zabylým.

Panenské české

JABLKA

Velmi stará odrůda jabloně českého původu pěstovaná od nepaměti. V minulosti byla oblíbená pro své chuťové vlastnosti, jejím nedostatkem jsou menší plody, které za větru padají. Bohatě plodí jednou za 2–3 roky, v mezidobí méně. Jádřínek většiny odrůd jabloní je pětipouzdrý, u Panenského se často vyskytují pouze čtyři pouzdra – naši předkové využívali této nepravidelnosti a o Štědrém večeru věštili podle hvězdičky či kříže co koho dobrého v příštím roce čeká. Používali je také na vánoční stůl a ke zdobení stromků.

Synonyma: 'Křehče', 'Křehouče', 'Kohoutky', 'Plizírkové', 'Kardinálce', 'Kardinálka', 'Panienskie czerwone', 'Čeští devičník', 'Kriš', 'Roter Jungfernapfel', 'Böhmischer Jungfernapfel', 'Chrisofsker', 'Rotes Hänchen', 'Zigeuner', 'Pomme des Vierges', 'Milerosa virginalis'.

Stromy tvoří středně vzrůstné, vzrozně a zahuštěné koruny. Vhodné jen pro volně rostoucí tvary. Stromy mohou dosahovat značného stáří.

Plod je střední až drobnější velikosti, tupě kuželovitý, pravidelný.

Slupka je pevná, hladká, lesklá. Základní barva je světle bledě žlutá, téměř úplně krytá sytě karmínovou ojíněnou červení. Na některých plodech se vyskytují živé skvrny (bradavice). Otláčená místa jen zhnědnou a nehnijí.

Stopka je středně dlouhá, asi 2 cm, nestejně silná, červeně hnědá, jamku mírně přečnívá.

Stopečná jamka hlubší, prorzavělá, někdy se svalcem (zduřením u stopky).

Kališní jamka prostorná, široká, středně hluboká, uvnitř zhrbolená.

Kalich bývá uzavřený i pootvěřený, vzprímený, šedě plstnatý.

Dužnina je pevná, později kyprá, žluto-bílá, zřídka narůžovělá, mírně šťavnatá, na vzduchu málo hnědne, slabě voní.

Chuť sladce navinulá a dobrá, charakteristicky kořenitě vůně.

Jádřínek je dutoosý, v pouzdrech po 1 až 2 plných přišpičatělých semenech.

Konzumní zralost: listopad až duben, nejchutnější je kolem Vánoc.

✿ V Krkonoších byly stromy této odrůdy nalezeny v Horních Štěpanicích – Na Vrších a v Pasekách nad Jizerou.

Kozačka stuttgartská

HRUŠKY

Nahodilý semenáč hrušně, nalezený nedaleko od Stuttgartu v Německu již koncem 18. století. Někteří autoři uvádějí počátek 19. století, děkan Rössler ji měl ve své sbírce již v roce 1809 v děkanské zahradě v Poděbradech.

Synonyma: 'Kozačka', 'Pastornice', 'Geishirte', 'Stuttgarten Geishirtle'

Strom roste bujně, vzpřímeně, má vysokou Jehlancovitou korunu, dosahuje značného věku. Je odolný proti mrazu, plodit začíná brzy.

Plod je malý, kolem 50 g, kuželovitě zaoblený, ke stopce zúžený s výrazným závalcem kolem stopky.

Slupka je hladká, málo lesklá, zpravidla zcela zelená, v době zralosti zelenavě žlutá, na sluneční straně s červeno-hnědým líčkem v podobě mramorování a žíhání. V červené barvě jemné, zřetelné tečky. U kalichu a stopky rzivé mramorování.

Stopka je nestejně dlouhá, poměrně silná, nazelenalá, jemně rzivá.

Kalich je otevřený, ušty dlouhé, špičky dovnitř zahnuté.

Jádra jsou malá, zašpičatělá, většinou nevyvinutá.

Dužnina je žlutavá, někdy pod slupkou zelenavá, jemná, máslovitá, velmi šťavnatá.

Chuť je sladká, libě kořenitá, velmi dobrá.

Konzumní zralost: sklízí se podle polohy a počasí kolem poloviny srpna a vydrží 10 až 14 dní, pak rychle hnilí. Pro svou sladkou chuť je vyhledávána hmyzem.

☀ V Krkonoších byla nalezena v Rokytně, strom už byl pokácen.

Špinka

HRUŠKY

Původ není znám. Patří k nejstarším odrudám hrušní – ve Francii ji znají již déle než 500 let. Do plodnosti přichází později, vyšší úroda se dá očekávat až mezi 10. a 15. rokem po výsadbě. Snáší i vyšší polohy, stromy jsou ve dřevě proti mrazu velmi otužilé.

Synonyma: 'Šedivka', 'Smolnice', 'Šedinka', 'Otrubka', 'Škaredka', 'Cikánka', 'Kožená', 'Hruška šedá letní', 'Krásná Gabriela', 'Grise bonne', 'Gute Graue'

Strom roste zdravě, bujně, vytváří široce jehlancovité, vzcně rozložitě koruny, které dosahují značného stáří.

Plod je menší, kuželovitý, většinou souměrného tvaru.

Slupka je tlustá, kožovitá, žlutozelená, skořicově rzivá, šedobíle tečkovaná.

Stopka je silná, středně dlouhá, zeleňavě tmavohnědá.

Kalich je větší, široce otevřený, ušty dlouhé, špičky dovnitř zahnuté. Kališní jamka je mělká.

Jádra jsou malá, většinou nevyvinutá.

Dužnina je matně bílá, pod slupkou nazelenalá, zdánlivě zrnitá, rozplývavá.

Chuť je sladce navinulá, kořenitá, velmi dobrá.

Konzumní zralost: sklízí se podle polohy a počasí koncem srpna až počátkem října a vydrží 10 až 14 dní, pak rychle hniličí. Hodí se především na přímý konzum nebo na kompoty.

✿ V Krkonoších byla nalezena v Horním Maršově, Horních Štěpanicích – Na Vrších, Kněžicích, Sklenářovicích, Strážném a Vrchlabí.

Cibulka

HRUŠKY

Je to velmi stará odrůda hrušně neznámého původu, hojně plodí, ale je vhodná jen k přímé spotřebě. Pěstována byla především ve východních Čechách, zvláště na Hořicku, Nechanicku a Novobydžovsku.

Synonyma: 'Pšenička'

Strom roste bujně, vytváří vznosné koruny mohutného zdravého vzrůstu. Může dosahovat značného stáří. Větve dobře obrůstají plodonosným dřevem, brzy nastupuje do plodnosti a je úrodná.

Plody jsou menší, kulovitého tvaru (cibulkovité), pravidelné, jen ke stopce mírně protáhlé.

Slupka je zelená s výraznými rziivými tečkami až slabým mramorováním, v plné zralosti zelenavě žlutá, středně silná. Některé plody mají na sluneční straně zlatožluté líčko.

Stopka je středně dlouhá až delší (2,5–3 cm), středně silná, k oběma koncům mírně zesílená, prohnutá,

někdy do plodu vmáčknutá nebo sedí téměř na povrchu. Některé plody jsou se zdužnatěným svalcem.

Kalich je výrazný, většinou otevřený nebo pootevřený, kališní jamka mělká, široká nebo téměř na povrchu. Ušty výrazně ploše rozevřené nebo částečně vzpřímené.

Jádrinec je cibulkovitého (ploše kulovitého) tvaru, plný semen, jádra jsou středně velká, dobře vyvinutá, hnědá.

Dužnina je středně tuhá, šťavnatá, barvy žlutavé.

Chuť nasládlé až sladké, dobré.

Konzumní zralost asi v druhé polovině srpna, dobrá jen asi 10 dní, potom rychle moučnatí a hniličí.

Je to odrůda nenáročná na polohu i půdu, odolná proti mrazu. Je vhodná jen na vyšší tvary, do stromořadí nebo jako soliterní strom.

☀ V Krkonoších byl nalezen jeden strom ve Vrchlabí v klášterní zahradě (již pokácen).

Mramorovaná chrupka

TŘEŠNĚ

Původ této třešně není znám, v minulosti byla velmi rozšířenou a oblíbenou odrůdou na Olomoucku a na severní Moravě. Školka pana Jaroslava Veselého v Molitorově u Kolína ji množila před 2. světovou válkou pod názvem 'Mramorovaná chrupka', na Moravě ji množily ovocné školky v Dolní Dlouhé Loučce a Uničově pod názvem 'Buky'. V průhonickém arboretu byla vedena jako 'Mramorovaná chrupka'.

Synonymum: 'Buky'

Strom roste bujně, vytváří vysokou kulovitou korunu, je zdravého růstu. Do plné plodnosti dospívá brzy, plodí hojně a pravidelně. Odolnost proti mrazu ve dřevě i v době květu je dobrá, kvete středně raně.

Stopka je středně silná, asi 4 cm dlouhá, hráškově zelená, s plodem pevněji spojená.

Plody jsou středně velké až větší. Stopečná jamka je okrouhlá, pravidelná, široká, středně hluboká. Bříšní šev je

dobře znatelný. Čnělečná jizva je větší, znatelná, bělavě šedavá, do plodu vmáčknutá.

Slupka je lesklá, pevná, tmavě hnědě červená až karmínově červená, výrazně prokvetlá světlými pihami (mramorováním).

Dužnina je tuhá, pevná, chruplavá, obsahuje značné množství barvivé šťávy. Chuť vyzrálých plodů je sladká s mírně navinulou kořenitou příchutí, velmi dobrá.

Pecka je kulovitá, středně velká až větší.

Konzumní zralosti dosahuje ve čtvrtém třešňovém týdnu, před Napoleonoovou chrupkou.

Velmi pěkná chutná chrupka vhodná pro konzum i kuchyňské zpracování. Nepěstuje se často, protože zraje současně s odrůdami třešní, které mají ještě větší plody. Dobře snáší přepravu.

✿ V Krkonoších byla nalezena v Dolním Dvoře.

Přeúrodná srdcovka

TŘEŠNĚ

Pochází pravděpodobně z Čech. Bývala často pěstována v domácích zahradách hlavně kolem Prahy, ale najdeme ji téměř ve všech třešňových oblastech. Velmi plodná odrůda, vhodná pro místní potřebu – větve bývají v dobrých letech třešněmi obalené, pak však bývají drobnější, pro tržní produkci využívána nebyla; nesnáší transport.

Synonyma: 'Srdcovka přeúrodná', 'Sercowa plodňá'

Strom v mládí roste bujně a zdravě, rozvětvuje se v mohutné koruny. V plné plodnosti se větve více rozkládají do šířky.

Stopka je středně dlouhá, asi 4 cm.

Plody jsou středně velké až větší, srdčitého tvaru, jsou choulostivé na otláčení.

Slupka je lesklá, hustě posetá jemnými tečkami. Základní barva je žlutavá, více jak z poloviny pokrytá červení.

Dužnina je bělavě žlutá, měkká, šťáva nebarví.

Chut' vyzrálých plodů je sladká s mírně navinulou kořenitou příchutí, velmi dobrá.

Pecka je středně velká až větší, mírně protáhlá, na břišní straně s výraznými rýhami.

Konzumní zralost je koncem třetího třešňového týdne, zraje ještě před Napoleonovou chrupkou. Za deštivého počasí praská.

Velmi úrodná chutná srdcovka vhodná pro přímý konzum i kuchyňské zpracování. K mrazům ve dřevě i v květu je odolná. Zraje ale současně s odrůdami třešňí, které mají větší a lákavější plody.

✿ V Krkonoších byla nalezena v Horním Maršově na Staré Hoře.

Winklerova černá chrupka

TŘEŠŇĚ

Chrupka pochází z Německa, z lužického města Guben. Je pojmenována po svém šlechtiteli Winklerovi.

Synonyma: 'Chrupavka Winklerova', 'Winklers Schwarze Knorpelkirsche', 'Lutetia Winkleri'

Strom v mládí roste bujně, rozvětňuje se v mohutné, vysoké koruny, větve se jen málokdy kloní směrem k zemi. Do plné plodnosti dospívá později, potom ale plodí hojně a pravidelně, pokud nezmrzne v době květu. Kvete prostředně pozdě v hustých chomáčích, velice bohatě, velkými krásnými květy až 37 mm širokými.

Stopka je středně dlouhá asi 5 cm.

Plody jsou větší až velké, srdčité kulovitého tvaru, na břišní straně se táhne čára, která končí rzivou jizvou v mělké jamce.

Slupka je lesklá, pevná, tmavě hnědá až černá, hustě posetá jemnými tečkami.

Dužnina je tuhá, pevná, chruplavá, obsahuje značné množství silně barvivé šťávy.

Chut' vyzrálých plodů je sladká s mírně navinulou kořenitou příchutí, velmi dobrá.

Pecka je středně velká až větší, kulovitá, na břišní straně s výraznými rýhami.

Konzumní zralost je v pátém třešňovém týdnu, zraje současně s Napoleonovou chrupkou a Schneidrovou.

Za deštivého počasí praská.

Velmi pěkná chutná chrupka vhodná pro přímý konzum i kuchyňské zpracování. Zraje současně s odrůdami třešňů, které mají větší plody, dobře snáší dopravu a je odolná vůči mrazům ve dřevě.

✿ V Krkonoších byla nalezena na Hanapetrově pasece.

Amarelka chvalkovická

VIŠŇĚ

Je amarelka českého původu. Byla objevena začátkem 20. století panem Černým, učitelem z Chvalkovic, podnikatelské vesnice ležící mezi Dvorem Králové nad Labem a Českou Skalicí. Mimo oblast vzniku se příliš nerozšířila, proto tuto regionální odrůdu v běžných pomologických atlasech nenajdete. Amarelky patří mezi višně. Ty rozdělujeme na pravé višně (kyselky), amarelky, sladkovišně a skleňovky.

Synonymum: 'Černá nahořklá'

Strom roste bujněji, vytváří kulovité koruny s pevnými kosterními větvemi. Růstem připomíná více třešň než višně. Odrůda je odolná proti mrazu ve dřevě i v květu. Do plné plodnosti dospívá později, úroda je jen střední až podprůměrná, i když je v blízkosti dostatečné množství dobrých opylovačů. Kvete středně pozdě, v hustých chomáčích a velice bohatě.

Stopka je dlouhá asi 5 cm.

Plody jsou větší, kulovitě až ploše kulovitě tvaru, vydrží na stromě dlouho a nepraskají.

Slupka je jemná, barvy temně červené, v plné zralosti až černé.

Dužnina je měkká, jasně červená, šťáva barví slabě.

Chuť je navinule sladká, příjemně kořenitá, velmi dobrá.

Pecka je větší, kulovitě tvaru.

Konzumní zralost: zraje ve čtvrtém až pátém třešňovém týdnu (počítáno od doby zralosti nejranější třešňové odrůdy 'Německé rychlice').

✿ V Krkonoších byla nalezena v Horních Štěpanicích.

Bruselská višeň

VIŠŇĚ

Je pravou višní, jejíž původ není bezpečně prokázán; podle jejího jména lze soudit, že pochází z Belgie nebo Holandska. Jedná se o starou odrůdu, děkan Rösler ji měl ve své sbírce již na počátku 19. století.

Synonyma: 'Bruselská hnědá', 'Brüsseler Braune', 'Brune de Bruxelles', 'Brüsselsche bruyn', 'Bruyère de Prusse', 'Hohensaller', 'Weichsel', 'Mühlfeder Grose Weichsel', 'Zweite Grössere Herz Weichsel', 'Ratafia Bruxelensis', 'Hartská višeň'

Strom tvoří charakteristické vysoce pyramidální koruny. Roste středně bujně, hodí se do stromořadí a kolem cest.

Stopka je středně dlouhá, slabá, pružná, lehce červenavěle stříknutá, prakticky bez palistů.

Plody jsou středně velké až větší, téměř kulatého tvaru, na temeni poněkud zúžené.

Slupka je lesklá, jemná, avšak pevná, hnědě tmavě červené barvy, prokvetlá bledými tečkami.

Dužnina je jemná, měkká, s jemnými cévními svazky, bledě rudé barvy, šťáva barví dobře.

Chuť je ostřeji nakyslá, kořenitá nepatrně přitřpklá.

Pecka je dosti velká, nepravidelně vejčítá, většinou zůstává na stopce.

Konzumní zralost je v sedmém až osmém třešňovém týdnu.

Pěkná pravá višeň vhodná pro přímý konzum a především kuchyňské zpracování. Je jednou z nejpozději zrajících višní. Plodnost je při dostatečném množství opylovačů uspokojivá.

✿ V Krkonoších byla nalezena na Jesťrabí v Krkonoších pod jménem Hartská višeň.

Amarelka královská

VIŠŇĚ

Tato amarelka (jeden ze čtyř typů višní – je nakyslé chuti, s nebarvící šťávou) pochází pravděpodobně z Francie. Nejstarší záznamy uvádějí, že byla známa již na počátku 17. století. U nás se pěstuje již velmi dlouho, protože děkan Rössler se o ní zmiňuje ve svých záznamech v roce 1822.

Synonyma: 'Raná královská amarelka', 'Amrhele', 'Hamrle', 'Špunký', 'Zvonyk', 'Amerelle', 'Königliche Amarelle', 'Cerise de Montmorency', 'Royale', 'Amarele Royale Hative', 'Coularde a Longue Queue', 'Sussex', 'Kentish', 'Virginiana May'

Stromy tvoří středně velké až menší kulovité koruny s delšími převislými výhony, které středně zahušťují korunu. V pozdějších letech vyžaduje prosvětlovací řez. Dřevo je křehké, velmi snadno se láme. Stromy mohou dosahovat dlouhého stáří.

Plodí většinou hojně a záhy nastupuje do plodnosti.

Plody jsou menší, 10 plodů váží okolo 45 g. Tvar je kulovitý až ploše kulovitý.

Slupka je jemná a průhledná, jasně červené barvy.

Dužnina je měkká, šťavnatá, navinulá, dobré chuti, velmi jemná, žlutavá, šťáva nebarví. Plody vydrží dlouho na stromě. Jsou velmi choulostivé na přepravu, za dešťů nepraskají.

Stopka je kratší, silnější, tvrdá. Pastorky i palisty jsou vzácné.

Pecka je malá, kulatá, lehce zploštělá s nepříliš širokým, hrubě vyvalstým hřbetem.

Chuť je pikantně navinulá, velmi dobrá.

Konzumní zralost: zraje ve 4. třetího týdnu, který se počítá od doby zrání nejranější třešně (Německé rychlice).

✿ V Krkonoších byly nalezeny stromy této odrůdy v Dolním Dvoře, Horní Rokytnici, Javorníku, na Rýchorách, v Horním Maršově–Staré Hoře a Rokytnici nad Jizerou–Studenově.

Chatenayova skleňovka

VIŠŇĚ

Skleňovka vznikla křížením třešňi a višňi, patří mezi sladkovišně. Pochází z Francie, kde ji v roce 1795 z pecky vypěstoval pan Chatenay v osadě Vetry nad Seinou. V minulosti to u nás byla oblíbená odrůda.

Synonyma: 'Šateneyova skleňovka', 'Skleňovka šatenajská', 'Skleněnka šatnejská', 'Schöne von Chatenay', 'Belle de Chatenay', 'Belle Magnifique'

Strom roste středně, vytváří kulovité koruny. Kosterní větve rostou šikmo vzhůru, postranní jsou tenčí a převislé. Do plodnosti nastupují brzy a plodí hojně a pravidelně. Kvete velmi hojně a krásně, jednotlivé květy jsou pěkně kulaté, při odkvětu nabývají narůžovělé barvy. Kvetou velmi pozdě, takže jarními mrazíky téměř netrpí.

Stopka je 35–50 mm dlouhá.

Plody jsou větší až velké, většinou kulovitě až ploše kulovitě tvaru. Váha 10 plodů je 80 g, při velké úrodě bývají menší.

Slupka je velmi lesklá, průsvitná, dosti pevná, světle červená, na slunci zářivě červená, v plné zralosti prosvítají jemné tečky.

Dužnina je měkká a jemná, lososově žlutavá, v plné zralosti je sladce navinulá, osvěžující, velmi dobrá, za teplého počasí až výborná. Šťáva nebarví.

Pecka je poměrně velká, kulovitě tvaru, při jídlu pecka zůstává u stopky.

Konzumní zralost: zraje postupně od 5. třešňového týdne. (Doba zrání třešňových a višňových odrůd se určuje v tzv. třešňových týdnech počítaných od počátku zralosti nejranější odrůdy 'Německé rychlice')

Pro nestejnou dobu dozrávání a citlivost plodů k otlakům je vhodnou odrůdou jen do domácích zahrádek.

✿ V Krkonoších byla nalezena ve Vítkovcích na Braunově Kopci.

Ebersweierská švestka

SLIVONĚ

Plodí nepravidelně a zřídka kdy hojně, nestejně zrající plody často opadávají, proto ji pěstitelé nazvali českým názvem 'Lakomcova švestka'. Pro ne právě ideální vlastnosti nemá velký význam.

Synonyma: 'Lakomcova švestka', 'Ebersweier Frühzwetsche'

Strom roste bujně, v mládí velmi bujně. Vytváří vzpřímené, vysoce kulovité, zahuštěné koruny.

Stopka je tenká, asi 1,5 cm dlouhá, umístěná v mělké zelenavě zbarvené jamce.

Plody se tvarem i velikostí velmi podobají 'Domácí švestce'. Jsou protáhle vejčitého tvaru, na čnělečném konci zaoblené, ke stopce zúžené. Rýha na břišní straně většinou velmi mělká, ukončená na špičce plodu rzivou tečkou. Rýha dělí plod na dvě stejné poloviny. Hřbetní strana je zaoblená.

Slupka je tenká, fialově modře zbarvená, krásně ojíněná, často tečkovaná. Vybarvuje se ještě před plnou zralostí plodů.

Dužnina je pevná, tuhá, málo šťavnatá, zlatožlutá, v nevhodných podmínkách jen zelenavě žlutá, jemná. U pecky často mívá klejotok a dužnina se často lepí k pecce.

Chuti sladce navinulé, jen průměrné, v nezralém stavu je k jídlu nevhodná.

Pecka je větší, podlouhlá, rýha na břišní straně výrazná.

Konzumní zralost: podle polohy a počasí v první dekádě srpna.

✿ V Krkonoších byla nalezena na Staré Hoře nad Horním Maršovem.

Pavče žluté

SLIVONĚ

Slíva neznámého původu, pravděpodobně se jedná o lokální odrůdu rozšířenou v severovýchodních Čechách. Popisuje ji již František Pixa ve svém štěpařském klíči z roku 1848. Chuťově dobrá a úrodná slíva, otužilá, vhodná i do nižších horských poloh.

Synonyma: 'Pávče', 'Paví vejce', 'Paví vejce žluté', 'Pávše žluté', 'Gelbe Eierpflame'

Strom roste středně, později až slabě. Koruna vysoká, kulovitá až vyšší kulovitá. Větve velmi dobře obrůstají plodonosným obrostem, dřevo je ve stáří křehké. Do plodnosti nastupuje záhy a plodnost je dobrá a většinou pravidelná.

Stopka je středně silná, kratší (1,5 cm dlouhá), umístěná v mělké, úzké jamce, často u plodu rzivě skvrnitá.

Plody jsou velké až velmi velké, 5 cm dlouhé a asi 4 cm široké, váha jednoho plodu je kolem 70 g. Tvar je oválný, na temeni zaoblený, ke stopce jen mírně zúžený. Na břišní straně se táhne středně hluboká širší rýha, která dělí plod

většinou na dvě nestejně poloviny. Na čnělečné části plodu je rzivá jizva většinou v neznatelné jamce.

Slupka je tenká, dosti pevná, v plné zralosti se dobře stahuje, málo lesklá a bělavě ojiněná. Základní barvou je zelenožlutá, v plné zralosti zlatožlutá, poloprůsvitná. Citlivá na omak.

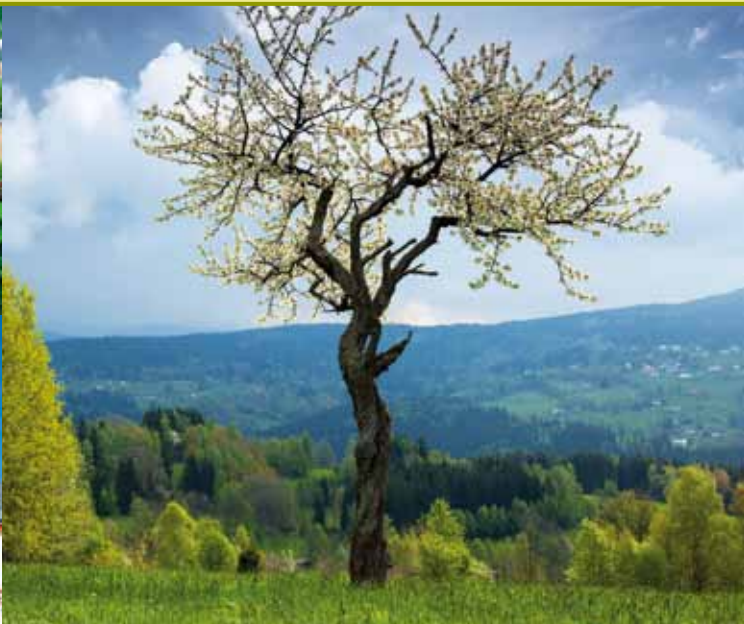
Dužnina jemná, šťavnatá, zlatavě žlutá, často špatně oddělitelná od pecky, někdy u ní klovatí, chuti sladké, mírně kořeněné, velmi dobré.

Pecka je větší, podlouhlá, rýha na břišní straně výrazná.

Konzumní zralost: podle polohy a počasí koncem srpna až začátkem září, ještě před 'Domácí švestkou'. Nevýhodou je velká otláčitelnost plodů. Je vhodná jen do domácích zahrádek, kde upoutá nejen pěkným vzhledem, ale i dobrou chutí a úrodností; je také vhodná k sušení.

✿ V Krkonoších byla nalezena na Benecku, v Pasekách nad Jizerou a na Končicích u Františkova.

Poklady starých zahrad

Vydala Správa Krkonošského národního parku v roce 2015

Text: © Josef Kloutvor

Odborný poradce: Ludmila Harčariková

Grafická úprava: Tomáš Koblížek

Fotografie: © Kamila Antošová, Ludmila Harčariková, Radek Drahný, Jiří Bašta, Jiří Dvořák, Petr Kloutvor

© 2015, Správa Krkonošského národního parku,
Dobrovského 3, 543 01 Vrchlabí

Vytištěno na recyklovaném papíře.

ISBN: 978-80-87706-68-8

112

SOS

150

HASÍČI

155

LÉKAŘ

158

POLICIE

602 448 338 nebo 1210

(+48) 985 nebo 601 100 300

HORSKÁ SLUŽBA (CZ) / GOPR (PL)